

GEOPOLITICKÉ, TECHNOLOGICKÉ A ENVIRONMENTÁLNE TRANSFORMÁCIE FORMUJÚCE MIGRÁCIU

GEOPOLITICAL, TECHNOLOGICAL AND ENVIRONMENTAL TRANSFORMATIONS SHAPING MIGRATION

Radoslav IVANČÍK

ABSTRACT

This paper deals with migration, which belongs without any doubt to one of those phenomena that are an integral part of the history of human civilization. Humanity has been in motion since the earliest times and is still in motion today. However, significant changes occurred in migration over time. Examining these changes, shifts in scope, direction, reasons, or frequency, as well as other closely related aspects, can help us understand how migration has developed in the past, is developing in the present, and at the same time can provide us with important information needed to adopt effective policies, programs and measures related to this phenomenon. That is also why the author, using relevant scientific methods and approaches within the framework of interdisciplinary scientific research, deals in his contribution with the issue of migration in the context of geopolitical, technological, and environmental transformations shaping migration.

Keywords: migration, human civilization, geopolitical, technological, and environmental transformations

ÚVOD

Migrácia je jedným z tých javov, ktoré sú nedeliteľnou súčasťou histórie ľudskej civilizácie. Ľudstvo totiž bolo v pohybe už od najstarších čias a je v pohybe dodnes. Niektorí ľudia migrujú z dôvodu hľadania lepších životných podmienok, nových ekonomických príležitostí a/alebo vhodnejších možností vlastnej sebarealizácie. Iní sa sťahujú, aby unikli medzinárodnému alebo vnútroštátnemu ozbrojenému konfliktu, politickému, rasovému alebo náboženskému prenasledovaniu, porušovaniu alebo zneužívaniu ľudských práv. Iní tak robia v dôsledku chudoby, neistoty, chýbajúcim zdrojom alebo v reakcii na nepriaznivé dôsledky klimatických zmien, prírodných katastrof alebo kvôli iným environmentálnym faktorom. Ďalší zasa migrujú z iných príčin, avšak mnohí z dôvodu kombinácie viacerých faktorov (UN, 2016).

Všeobecne pri migrácii rozlišujeme dva základné druhy faktorov: 1) push faktory – dôvody, prečo sa ľudia rozhodnú opustiť svoju krajinu, a 2) pull faktory – dôvody, prečo sa rozhodnú presťahovať do konkrétnej host'ovskej krajiny. Tieto faktory možno ďalej rozdeliť do troch základných skupín na:

a) Sociálne a politické faktory – ľudia mnohokrát opúšťajú svoje domovy, pretože im hrozí náboženské, rasové, politické alebo kultúrne prenasledovanie. Jedným z hlavných dôvodov sú aj medzinárodné ozbrojené konflikty, alebo ich riziko, vnútroštátne občianske vojny alebo prenasledovanie zo strany vlády. Ľudia utekajúci pred ozbrojenými konfliktami, porušovaním ľudských práv a prenasledovaním sú vo všeobecnosti považovaní za utečencov.

Niektoré krajiny majú k utečencom liberálnejší prístup ako iné, vo väčšine prípadov však títo ľudia skončia v najbližšej bezpečnej krajine, ktorá je ochotná ich prijať. Základom medzinárodného humanitárneho práva je Dohovor o právnom postavení utečencov¹, ktorý je významným právnym nástrojom súčasnej medzinárodnej ochrany utečencov.

b) Demografické a ekonomické faktory – rozhodnutia ľudí opustiť svoju vlasť a odísť do iných krajín ovplyvňujú aj demografické a ekonomické faktory. To, či sa populácia znižuje alebo zväčšuje, starne, alebo je v nej naopak veľa mladých ľudí, má zásadné dopady na ekonomický rast a pracovné príležitosti v domácich krajinách a imigračné politiky v krajinách príchodu. Migrácia z demografických a ekonomických dôvodov je veľmi úzko spätá s nízkymi pracovnými štandardami, vysokou nezamestnanosťou a celkovým stavom hospodárstva v danej krajine. Ako pull faktory možno spomenúť vyššie mzdy, lepšie pracovné príležitosti, kvalitnejšie vzdelávanie a vyššie životné štandardy v host'ovskej krajine. Ak sa krajina nachádza v zlom hospodárskom stave a existuje riziko, že situácia sa bude ďalej zhoršovať, mnohí ľudia začnú emigrovať do krajín, kde očakávajú lepšie vyhliadky na život.

c) Environmentálne a klimatické faktory – životné prostredie predstavuje veľkú hybnú silu migrácie. Ľudia odjakživa utekali pred prírodnými pohromami, ako sú záplavy, hurikány alebo zemetrasenia. Klimatické zmeny so sebou prinášajú aj extrémne počasie, alebo extrémne výkyvy počasia, čo vyháňa z domovov ďalšie obrovské množstvá ľudí. Environmentálni migranti sú teda ľudia ktorí sú z dôvodu náhlej alebo postupnej zmeny ich prostredia, ktorá nepriaznivo ovplyvňuje ich život alebo životné podmienky, nútení opustiť svoje domovy, či už dočasne alebo natrvalo, a sťahujú sa do inej časti svojej krajiny, alebo do zahraničia (EU, 2024).

1 TERMINOLOGICKÉ VYMEDZENIE ZÁKLADNÝCH POJMOV

Vzhľadom na skutočnosť, že migrácia patrí k jedným z fenoménov súčasnej ľudskej spoločnosti, ktorý výrazným spôsobom ovplyvňuje nielen milióny migrujúcich jednotlivcov, ale aj spoločnosti a kultúry, do ktorých sa migranti sťahujú, správne terminologické vymedzenie základných pojmov je kľúčové pre skúmanie problematiky migrácie.

Migráciu možno všeobecne definovať ako „*sťahovanie obyvateľov z jedného regiónu alebo krajiny do iného regiónu alebo krajiny* (IOM, 2019, s. 137), alebo ako „*pohyb osôb, sociálnych skupín alebo väčších celkov obyvateľov v rámci územia štátu alebo aj medzi štátmi, ktorý je spojený s prechodnou alebo trvalou zmenou miesta pobytu*“ (SSSJ, 2021). Tiež je ju možné definovať ako „*pohyb ľudí do novej oblasti alebo krajiny s cieľom nájsť si prácu alebo lepšie životné podmienky*“ (OLD, 2024).

Z definícií vyplýva, že ide o pohyb osôb v rámci jedného štátu, ako aj o pohyb medzi dvomi alebo viacerými štátmi. V súvislosti s týmto pohybom sa pomerne často spomína pojem mobilita, a keďže neraz dochádza k zamieňaniu týchto dvoch pojmov, je potrebné ich odlišovať. Kým mobilita predstavuje širší pojem spojený s akýmkoľvek pohybom osôb s rôznou časovou

---

¹ Dohovor o právnom postavení utečencov z roku 1951 je významným právnym nástrojom súčasnej medzinárodnej ochrany utečencov, ktorý definuje pojem utečenec, formu právnej ochrany, inú pomoc a sociálne práva utečencov, ktoré by im mali poskytnúť štáty, ktoré sú signatármi Dohovoru. Základné pravidlo Dohovoru ustanovuje, že utečenec nemá byť vrátený do krajiny, v ktorej mu hrozí prenasledovanie. Tiež definuje povinnosti utečencov voči prijímajúcemu štátu a objasňuje, že niektorým kategóriám osôb ako napríklad vojnovým zločincami, nemôže byť udelený štatút utečenca. Dohovor o právnom postavení utečencov z roku 1951 zohľadnil medzinárodný rozmer utečeneckých kríz a potrebu medzinárodnej spolupráce a zdieľanie bremena všetkými stranami Dohovoru. Dokument sa nezaoberá dôvodmi úteku ľudí: porušovaním ľudských práv, politickými a ozbrojenými konfliktmi v krajine pôvodu a pod. Je koncipovaný tak, aby zmiernil následky týchto problémov tým, že obetiam ponúka určitý druh medzinárodnej ochrany alebo inú pomoc a na koniec aj možnosť vybudovať si nový život.

periodicitou, vzdialenosťou, účelom alebo smerom, tak pojem migrácia je užší a priamo spojený so zmenou trvalého bydliska. V súvislosti s migráciou možno spomenúť aj pojem reemigrácia, ktorý vyjadruje „*pohyb osoby, ktorá po návrate do svojej krajiny pôvodu opäť emigruje*“ (IOM, 2019, s. 170).

Migrant je zastrešujúci pojem, ktorý odráža bežné laické chápanie osoby, ktorá sa presťahuje z miesta svojho obvyklého pobytu na iné miesto, či už v rámci svojej krajiny, alebo do inej krajiny cez medzinárodnú hranicu, dočasne alebo natrvalo, z rôznych dôvodov (IOM, 2019, s. 132). Prípadne je to „*osoba, ktorá migruje, mení miesto pobytu s cieľom usadiť sa v inom štáte; resp. ten, kto odišiel zo svojej krajiny, obyčajne z politických, ekonomických alebo náboženských dôvodov, utečenec*“ (SSSJ, 2021).

S pojmom migrant veľmi úzko súvisia pojmy imigrant, emigrant a medzinárodný migrant. Imigrant je „*osoba, ktorá sa presťahuje do inej krajiny, než je krajina jej štátnej príslušnosti alebo obvyklého pobytu, takže cieľová krajina sa v skutočnosti stane jej novou krajinou obvyklého pobytu*“ (IOM, 2019, s. 103). Emigrant je „*osoba, ktorá sa presťahuje z krajiny svojej štátnej príslušnosti alebo obvyklého pobytu do inej krajiny, takže cieľová krajina sa v skutočnosti stane jej novou krajinou obvyklého pobytu*“ (UN, 1998, s. 18). Medzinárodný migrant je osoba definovaná ako „*akákoľvek osoba, ktorá zmení krajinu svojho obvyklého pobytu*“ (UN, 1998, s. 9), čím táto definícia vylučuje pohyby osôb, ktoré sú realizované napríklad v súvislosti s rekreáciou, dovolenkou, návštevami priateľov a príbuzných, obchodom, liečením, náboženskými púťami a pod.

Vzhľadom na skutočnosť, že v bežnej praxi mnohokrát dochádza k zamieňaniu pojmov migrant a utečenec, je potrebné objasniť aj pojem utečenec. Podľa Dohovoru o právnom postavení utečencov „*utečenec je osoba, ktorá sa z dôvodu opodstatneného strachu z prenasledovania z dôvodov jej rasy, náboženstva, národnosti, príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo politického názoru nachádza mimo krajiny svojej štátnej príslušnosti a nemôže alebo kvôli takémuto strachu nie je ochotná využiť ochranu tejto krajiny; alebo ktorá nemá štátnu príslušnosť a je mimo krajiny svojho predchádzajúceho obvyklého pobytu v dôsledku takýchto udalostí, nie je schopná alebo z dôvodu takéhoto strachu nie je ochotná sa tam vrátiť*“ (UN, 2024).

Z vyššie uvedených informácií vyplýva, že za migranta je spravidla považovaná každá osoba, ktorá prekročí medzinárodné hranice a zostáva v inej krajine, ako je krajina jej obvyklého pobytu, dočasne alebo natrvalo. Taktiež je z vyššie uvedeného textu zrejmé, že každé takéto prekročenie hraníc a pobyt v inej krajine môžu byť motivované rôznymi faktormi. V tejto súvislosti sa preto tiež rozlišuje, či ide o dobrovoľnú migráciu, keď ľudia sami rozhodujú o presídlení, alebo o nútenú migráciu, keď sú k nej donútení vonkajšími faktormi, ako sú napríklad konflikty, násilie alebo environmentálne katastrofy. Kategorizáciou migrantov sa zaoberá viacero autorov, na základe prác ktorých možno rozdeliť migrantov do nasledujúcich kategórií:

- a) utečenci – ide o jedincov alebo skupiny ľudí, ktorí sa nachádzajú na cudzom území, a to z dôvodu obáv pred etnickým, rasovým, náboženským či politickým násilím voči ich osobe; v ich vlasti patria tieto osoby medzi nežiadajúcu skupinu ľudí;
- b) osoby s pobytom mimo svojej materskej krajiny – ide o osoby, ktoré sa z rôznych dôvodov nemôžu alebo nechcú vrátiť do svojej rodnej krajiny (kvôli prenasledovaniu, zavraždeniu členov rodiny a pod.)
- c) žiadatelia o azyl – ide o osoby, ktoré opustili svoju materskú krajinu z obáv pred prenasledovaním, pričom v azylovom konaní sa u nich preveruje, či spĺňajú kritériá Dohovoru. Ak tieto podmienky spĺňajú, stávajú sa azylantmi (uznanými utečencami) a udelený azyl tak predstavuje určité ochranné povolenie na ich pobyt z dôvodov politických, rasových, náboženských či iných;

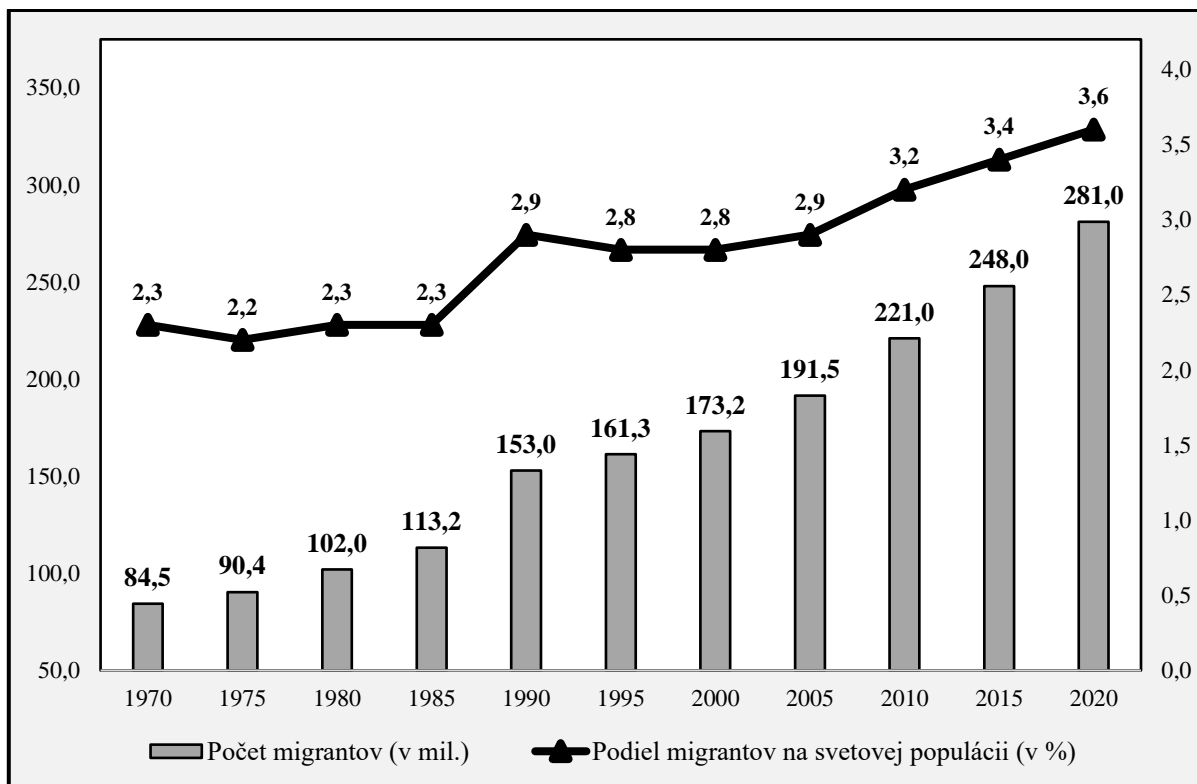
- d) ilegálni migranti – ide o osoby, ktoré sú prítomné v cieľovej krajine bez platných dokumentov;
- e) dočasní pracovní migranti – ide o osoby, ktoré sa po určitom čase vracajú späť do svojej rodnej vlasti
- f) rodinní príslušníci – ide o osoby, ktoré sa pripájajú k svojim blízkym príbuzným, ktorí v cieľovej krajine pretrvávajú kvôli jednej z vyššie uvedených príčin;
- g) navrátilci – ide o osoby, ktoré sa po istom čase vrátia späť do svojej rodnej vlasti (Bartram a kol., 2014; Goularas – Turkan, 2018; Haas a kol., 2019; Nawyn – Gold, 2019; Erdelen – Richardson, 2020).

Vzhľadom na skutočnosť, že za migrantov sa považujú aj osoby, ktoré sa presťahujú z miesta svojho obvyklého pobytu na iné miesto v rámci svojej krajiny, je možné vyššie uvedenú kategorizáciu migrantov rozšíriť o vnútorne premiestnené osoby, ktoré sú utečencami, ale len v rámci jedného štátu. Aj keď tieto osoby nespĺňajú právny rámec definície utečenca, ide aj o utečencov, ktorí sú z rôznych príčin nútení opustiť svoje domovy. Najčastejšie môže ísť o rôzne rasové, etnické alebo náboženské trenice, politické napätia, či prírodné alebo ľudmi spôsobené katastrofy.

2 AKTUÁLNE GLOBÁLNE TRENDY V MIGRÁCII

V dnešnom svete sme svedkami bezprecedentnej úrovne ľudskej mobility. Viac ľudí ako kedykoľvek predtým žije v inej krajine než v tej, v ktorej sa narodili. Migranti sú prítomní vo všetkých krajinách sveta. Migrácia však neprebíha len na medzinárodnej úrovni, existujú aj pomerne masívne pohyby na úrovni štátov (vnútroštátna migrácia). Spravidla ide o pohyb ľudí do väčších a bohatších mestských centier alebo miest s atraktívnejšou infraštruktúrou a lepšími pracovnými príležitosťami ako na vidieku (Erdelen – Richardson, 2020). Prevažná väčšina ľudí však naďalej žije v krajinách, v ktorých sa narodili. Iba jeden človek z tridsiatich je migrant (IOM, 2024).

Posledné zverejnené globálne údaje naznačujú, že v roku 2020 bolo na svete približne 281 miliónov medzinárodných migrantov, čo predstavuje 3,6 percenta svetovej populácie. Celkovo sa odhadovaný počet medzinárodných migrantov, t. j. ľudí žijúcich v inej krajine, ako je krajina ich narodenia, za posledných päť desaťročí zvýšil. Kým v roku 2020 bol celkový odhadovaný počet migrantov cca 1,8 násobne vyšší ako v roku 1990, v porovnaní s rokom 1970 sa zvýšil viac ako trojnásobne. Celkový podiel medzinárodných migrantov na svetovej populácii sa tiež zvýšil, ale len postupne, a to zhruba z 2,2 % v roku 1970 na 3,6 % v roku 2020 (graf 1).

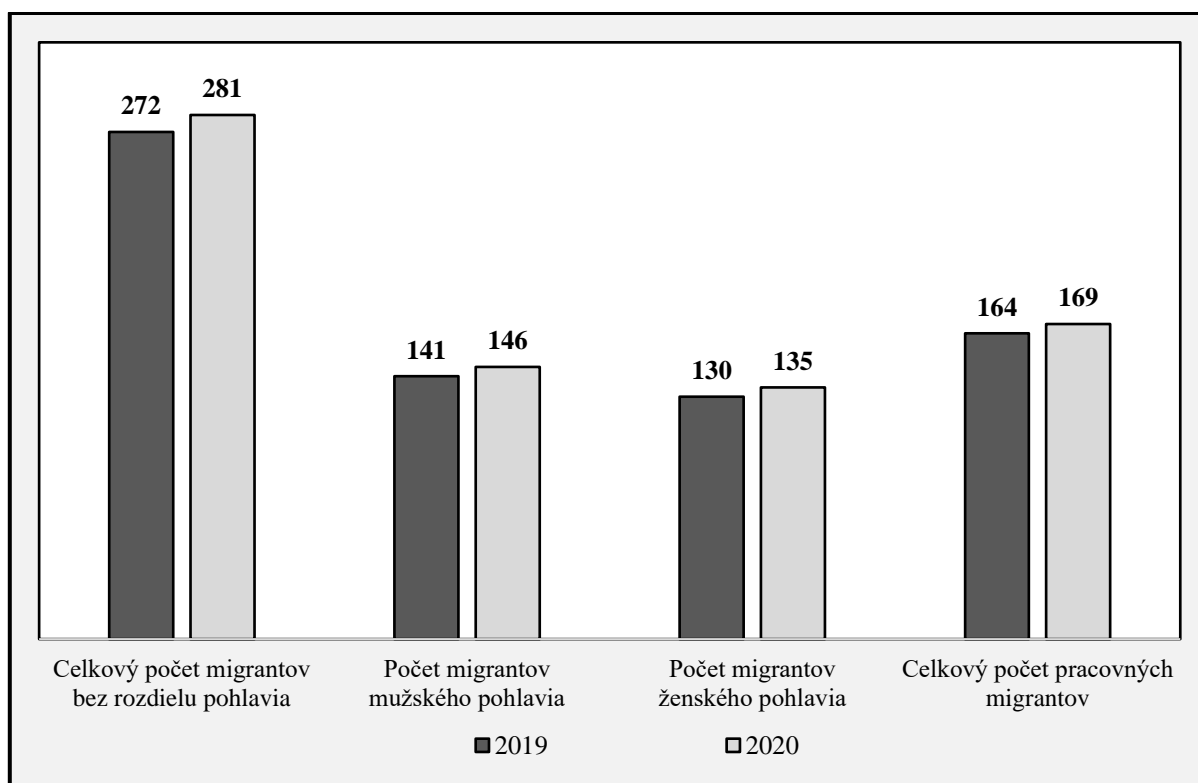

Graf 1 Prehľad počtu migrantov (v mil.) a ich podielu na svetovej populácii (v %) v rokoch 1970 až 2020

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov IOM, 2024

Z celkového odhadovaného počtu migrantov v roku 2020 bolo cca 146 miliónov osôb mužského pohlavia, čo predstavuje 3,7 % celosvetovej mužskej populácie, a 135 miliónov osôb ženského pohlavia, čo predstavuje 3,5 % celosvetovej ženskej populácie. Z celkového počtu migrantov 164 miliónov tvorili pracovní migranti, čo predstavuje 62 % z celkového počtu migrantov. V porovnaní z predchádzajúcim rokom 2019, v ktorom celkový odhadovaný počet migrantov dosiahol 272 miliónov, čo predstavovalo 3,5 % celosvetovej ľudskej populácie, sa počet migrantov aj mužského aj ženského pohlavia zvýšil o 5 miliónov. V roku 2019 tak dosiahol počet migrantov mužského pohlavia 141 miliónov, čo predstavovalo 3,6 % celosvetovej mužskej populácie, a ženského pohlavia 130 miliónov, čo predstavovalo 3,4 % celosvetovej ženskej populácie. K rovnakému medziročnému nárastu došlo aj v kategórii pracovných migrantov (graf 2).

Prevažná väčšina ľudí tak stále žije v krajine, v ktorej sa narodili. Určitý podiel má na tom aj pandémia koronavírusu spôsobujúceho ochorenie Covid-19, ktorá vypukla koncom roka 2019 a globálne sa rozšírila do celého sveta začiatkom roku 2020. Presný vplyv pandémie na medzinárodnú migráciu je pomerne obtiažne zhodnotiť, avšak odhaduje sa, že ochorenie Covid-19 mohlo znížiť nárast počtu medzinárodných migrantov o približne dva milióny ľudí. Inými slovami, keby nevypukla pandémia koronavírusu, počet medzinárodných migrantov by v roku 2020 pravdepodobne dosiahol okolo 283 miliónov (UN, 2020a).

Graf 2 Porovnanie celkového počtu migrantov a migrantov mužského a ženského pohlavia v rokoch 2019 a 2020 (v mil.)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov IOM, 2024

3 GEOPOLITICKÉ, TECHNOLOGICKÉ A ENVIRONMENTÁLNE TRANSFORMÁCIE FORMUJÚCE MIGRÁCIU

Bezprecedentné tempo zmien prebiehajúcich v ľudskej spoločnosti posledných rokov hlavne v geopolitickej, technologickej a environmentálnej sfére viedlo viacerých akademikov, analytikov či komentátorov k vytvoreniu alebo použitiu fráz ako „vek akcelerácií“ (Friedman, 2016), „štvrtá priemyselná revolúcia“ (Schwab, 2016) alebo „vek zmien“ (Mauldin, 2018). Podobne ako pri iných komplexných a zložitých medzinárodných javoch či procesoch aj migráciu historicky ovplyvnili významné geopolitické udalosti, ako boli povedzme dve svetové vojny, studená vojna, rozpad bipolárneho usporiadania sveta po skončení studenej vojny, medzištátne a vnútroštátne (občianske) konflikty a/alebo veľké teroristické útoky (napríklad z 11. septembra 2001). Tieto, ale aj mnohé iné významné udalosti znamenali zlomové body v riadení migrácie a priniesli zmeny z hľadiska dlhodobých migračných vzorcov a procesov (McAuliffe – Goossens, 2018; Newland a kol., 2019; McAuliffe a kol., 2020).

V tejto súvislosti je však dôležité začleniť migráciu do širších procesov systémových zmien, ktoré na rôznych úrovniach určujú a formujú reakcie štátnych (vlád štátov, vládných organizácií, úradov) a neštátnych aktérov (občianska spoločnosť, priemysel, mimovládne organizácie). Preto okrem skúmania geopolitických transformácií je mimoriadne dôležité a potrebné aj skúmanie ďalších, najmä technologických a environmentálnych transformácií, pretože nám pomáhajú lepšie porozumieť strategickým otázkam formujúcim kontext, v ktorom ľudia migrujú či už v rámci štátov alebo medzi štátmi, štáty formulujú a implementujú svoje politiky a široká škála štátnych a neštátnych aktérov navzájom kooperuje pri riešení problémov spojených s migráciou.

3.1 GEOPOLITICKÉ TRANSFORMÁCIE

Zvýšená konkurencia medzi štátmi, predovšetkým medzi mocnosťami, má za následok zvýšené geopolitické napätie, zhoršenie globálneho i regionálneho bezpečnostného prostredia a bezpečnostnej situácie vo viacerých regiónoch našej planéty. Zároveň prináša zvýšené riziko narušenia mnohostrannej spolupráce (Menon, 2024). Ekonomická, politická a vojenská moc sa v posledných dvoch desaťročiach zásadne zmenila, v súčasnom anarchickom medzinárodnom systéme je rozložená rovnomernejšie. V dôsledku toho rastie geopolitická konkurencia najmä medzi globálnymi mocnosťami, pričom sa často odohráva prostredníctvom tzv. proxy konfliktov².

Prostredie silnejúcej geopolitickej konkurencie medzi kľúčovými štátmi – zahŕňajúce väčší počet štátov – výrazným spôsobom podkopáva medzinárodnú spoluprácu realizovanú prostredníctvom multilaterálnych mechanizmov, akými sú napríklad mechanizmy OSN (Natalegawa, 2024). Aktuálne žijeme v dobe, v ktorej sú spochybňované základné hodnoty, na ktorých je založené globálne riadenie. Hodnoty rovnosti, zodpovednosti, nestrannosti, férovosti, spravodlivosti a bezúhonnosti sú aktívne podkopávané, pretože niektorí politickí lídri ignorujú spoločné záujmy a uprednostňujú osobný záujem – aj keď to kriví legislatívu, naruša procesy a činnosť inštitúcií, ktoré sa snažili podporovať celé národy alebo ľudí, bez toho, aby boli vylúčení alebo vyhnaní z dôvodu ich prirodzených vlastností alebo vlastného presvedčenia (Fotaki, 2014). Pokračujúca a systematická korózia, akej sme boli svedkami v histórii, sa môže rozšíriť až na útoky na ľudské práva a v konečnom dôsledku na všetkých ľudí v demokratických spoločnostiach (Rawnsley, 2018).

Pri prehodnocovaní geopolitickej diskusie a obhajovaní výhod multilaterálneho systému mnohé štáty a OSN aktívne pokročili v niekoľkých kľúčových iniciatívach na zabezpečenie lepších podmienok pre komunity na celom svete, najmä pre tých, ktorí to najviac potrebujú. Dosiahol sa nielen určitý pokrok smerom k naplneniu cieľov trvalo udržateľného rozvoja (UN, 2021), ale aj v špecifických otázkach migrácie a vysídľovania prostredníctvom dvoch globálnych paktov o migrácii a utečencoch (UN, 2018). Napriek dosiahnutému pokroku však súčasný nesmierne zložitý, vysoko konkurenčný a neistý svet, navyše nepriaznivo ovplyvnený geopoliticky zaťaženou súťažou, nijako neprospieva posilneniu a urýchleniu dosiahnutia hmatateľných pozitívnych rozdielov v životoch ľudí na celom svete.

3.2 TECHNOLOGICKÉ TRANSFORMÁCIE

Technologický pokrok, ktorý postupne vedie k tzv. „štvrtej priemyselnej revolúcii“, zásadne mení spôsob, akým politické, ekonomické a sociálne systémy fungujú na celom svete (Friedman, 2016). Podľa viacerých autorov sme svedkami kontinuálne rastúcej sily „veľkej technológie“, zvyšujúcej sa produkčnej schopnosti najrôznejších nepravdivých, zavádzajúcich, klamlivých, skreslených alebo úplne vymyslených informácií v podobe falošných správ, dezinformácií, hoaxov a/alebo konšpiračných teórií, pretekov firiem (podnikov) v „digitalizácii alebo zániku“ (Nagpal, 2023), obrovského nárastu produkovaných údajov (najmä prostredníctvom interakcií vytvorených používateľmi), čo má za následok zvýšenú

---

² Proxy konflikt alebo proxy vojna je zástupný konflikt alebo vojna, v ktorej na nej nepriamo zúčastnené strany – štáty – používajú iné strany (štátnych alebo neštátnych aktérov), namiesto toho, aby sa samé stretli v priamom konflikte. Prenesene je pojem proxy používaný aj v psychológii, sociológii alebo v politike pre snahu osôb alebo skupín presadiť ich názor alebo záujem nepriamo, v iných okolnostiach a súvislostiach než kam by také presadzovanie patrilo. Proxy označuje aj nasadenie iných subjektov vo vlastnom záujme.

„datafikáciu“ ľudských interakcií (Sanchez, 2018), a rýchly vývoj a zavádzanie schopností umelej inteligencie v súkromnom aj verejnom sektore (McAuliffe, 2021).

Moderné technológie, najmä informačné a komunikačné technológie, sú počas migrácie čoraz dôležitejšie. Ľudia sú schopní zhromažďovať informácie a rady v reálnom čase počas migračných ciest, čo je problém, ktorý vyvolal na jednej strane záujem a na druhej strane obavy. Používanie aplikácií na zdieľanie informácií a prepojenie geograficky rozptýlených skupín vyvolalo opodstatnené otázky týkajúce sa rozsahu, v akom sa moderné technológie využívajú na podporu nelegálnej migrácie, ako aj na umožnenie migrantom vyhnúť sa na jednej strane kontrolám a procedúram a na strane druhej vyhnúť sa vykorisťujúcim pašerákom migrantov a obchodníkom s ľuďmi (Sanchez, 2018; McAuliffe, 2021).

Technologický pokrok priniesol z pohľadu migrácie aj aplikácie na podporu lepšej integrácie migrantov v prijímajúcich krajinách pri zachovaní sociálnych väzieb a finančnej podpory ich rodinám a spoločnostiam doma, a to aj vďaka rastúcemu rozšíreniu aplikácií „mobilných peňazí“ (Kitimbo, 2021). K technologickej transformácii spojenej s migráciou patrí aj vyvíjanie online chatbotov využívajúcich technológiu strojového učenia na poskytovanie psychologickéj podpory, ako aj na pomoc pri orientácii v komplexnej migračnej politike a požiadavkách na spracovanie víz, hoci digitálne zachytávanie čoraz väčšieho množstva osobných informácií v rôznych migračných systémoch vyvoláva obavy o súkromie a dodržiavanie ľudských práv.

V diskusiách o migrácii sa objavujú aj ďalšie súvislosti medzi migráciou a modernými technológiami. Keďže technológie umelej inteligencie sa postupne presadzujú v kľúčových sektoroch, ich širšie dôsledky pre dopyt migrujúcich pracovníkov a domáce trhy práce sú oblasťami, na ktoré sa tvorcovia politik a firmy (podniky) v krajinách pôvodu aj v prijímajúcich krajinách intenzívne zameriavajú (Hertog, 2019). Technologická transformácia má aj ďalšie dôsledky pre migráciu, najmä pre medzinárodné remitencie, ktoré predstavujú časť zárobkov migrantov pracujúcich v zahraničí, ktoré zasielajú domov vo forme hotovosti alebo tovaru na podporu svojich rodín alebo komunít, ale aj pre digitálne identity a globálnu mobilitu (Latonero, 2019).

Technologická transformácia sa výrazne prejavuje aj v masovom využívaní sociálnych sietí, najmä v diskusiách, ktoré sa snažia ovplyvniť politiku migrácie. Súvisí to predovšetkým s prudkým nárastom krajne pravicového aktivizmu na platformách sociálnych médií, ktoré sa snažia ovplyvniť verejné diskusie a v konečnom dôsledku týmto spôsobom aj politické rozhodnutia týkajúce sa migrácie (Ekman, 2019). V súvislosti s technológiami nemožno ponechať bokom ani pandémiu koronavírusu. Počet migrantov počas trvania pandémie sa síce znížil, ale prehlbujúce sa technologické zmeny sa počas pandémie ešte viac zintenzívnili, čím sa prehĺbili aj dopady nerovnosti vo svete, ktorý trpí viacerými „*digitálnymi priepastami*“ (Van Dijk, 2018).

3.3 ENVIRONMENTÁLNE TRANSFORMÁCIE

Zintenzívnenie ekologicky negatívnej ľudskej činnosti má za následok nadprodukcii a nadmernú spotrebu spojenú s neudržateľným hospodárskym rastom, vyčerpávaním zdrojov, kolapsom biodiverzity, ako aj s pokračujúcou zmenou klímy. Nielen experti, ale čoraz viac aj obyčajní ľudia uznávajú extrémne negatívne dôsledky ľudskej činnosti na ekologické systémy našej planéty. V niekoľkých kľúčových oblastiach analytici uvádzajú, že svet je na alebo sa blíži k „bodu zlomu“, vrátane klimatických zmien, kolapsu biodiverzity a masového vymierania tisícov druhov (UN, 2020b), zatiaľ čo znečistenie dosahuje rekordnú úroveň a mení ekosystémy na celom svete (UN, 2020c).

Prepuknutie ochorenia Covid-19 počas pandémie koronavírusu síce na istý čas utlmilo ľudské aktivity v mnohých odvetviach (napríklad v doprave, cestovaní, stravovacích a ďalších službách, stavebníctve atď.), čo umožnilo aspoň minimálnu obnovu životného prostredia (Arora a kol., 2020), ako aj priestor na zamyslenie sa nad schopnosťou ľudí dosiahnuť výnimočné veci v čase krízy, avšak po odznení pandémie sa ľudská činnosť vrátila späť do pôvodných objemov či stavu (Freire-Gonzales – Vivanco, 2020). Dôsledky environmentálnej transformácie pre migráciu a vysídľovanie sú značné, keďže ľudia čoraz viac využívajú vnútornú a medzinárodnú migráciu ako prostriedok prispôsobovania sa negatívnym vplyvom na životné prostredie, alebo čelia vysídľovaniu zo svojich domovov a komunít v dôsledku postupujúcich nepriaznivých vplyvov klimatických zmien, alebo zažívajú vysídlenie v dôsledku akútnych prírodných katastrof.

ZÁVER

Záverom je možné konštatovať, že migrácia predstavuje významný, veľmi zložitý a komplexný fenomén, ktorý sa vyskytuje v rozličných kontextoch, ktorý je ovplyvnený mnohými faktormi a ktorý výrazným spôsobom ovplyvňuje takmer všetky spoločnosti na celom svete. Skúsenosti s migráciou, tak historické, ako aj tie z ostatných rokov, napovedajú, že v žiadnom prípade nejde o nejaký krátkodobý jav alebo izolovaný incident, ale o dlhodobý, multidimenzionálny a plošne rozšírený proces, ktorý má hlboké a vážne dôsledky na spoločenské, ekonomické, politické, kultúrne, bezpečnostné, demografické a mnohé ďalšie štruktúry.

Z uvedeného dôvodu má interdisciplinárne vedecké skúmanie geopolitických, technologických a environmentálnych transformácií formujúcich migráciu mimoriadny význam pre lepšie porozumenie komplexnosti, dynamiky a fundamentálnych determinantov migrácie. Identifikácia a pochopenie jednotlivých determinantov nám totiž pomáha pochopiť, prečo ľudia migrujú a ako jednotlivé transformácie a faktory ovplyvňujú migráciu. Rovnako tak nám pomáhajú predvídať budúce migračné trendy a migračné toky, alebo prípadné migračné krízy. Na základe analýzy geopolitických, technologických, environmentálnych, ale aj ďalších príčin je možné vypracovať lepšie a efektívnejšie politiky a prijímať účinnejšie a účelnejšie opatrenia zamerané na zlepšenie bezpečnosti hraníc, riadenie migračných tokov a migrácie z krátkodobého i dlhodobého hľadiska, na podporu integrácie migrantov a v neposlednom rade na zvládanie dôsledkov masovej migrácie.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- ARORA, S. – BHAUKHANDI, K. D. – MISHRA, P. K. 2020. Coronavirus lockdown helped the environment to bounce back. In *Science of the Total Environment*, 2020. [online] [cit. 2024-03-29] Dostupné na: <www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S004896972034095X>.
- BARTRAM, D. – POROS, M. V. – MONFORTE, P. 2014. *Key Concepts in Migration*. New York : SAGE Publications, 2014. 171 s. ISBN 978-0-85702-079-6.
- EKMAN, M. 2019. Anti-immigration and racist discourse in social media. In *European Journal of Communication*, 2019, roč. 34, č. 6, s. 606-618. ISSN 1460-3705. [online] [cit. 2024-03-28] DOI: <https://doi.org/10.1177/0267323119886151>

- ERDELEN, W. R. – RICHARDSON, J. G. 2020. Human migration: managing its increasing complexity. In *Foresight*, 2020, roč. 22, č. 1, s. 109-126. ISSN 1463-6689. [online] [cit. 2024-03-22] DOI: <https://doi.org/10.1108/FS-02-2019-0007>
- EU. 2024. Exploring migration causes: why people migrate. In *European Parliament*, 2024. [online] [cit. 2024-03-31] Dostupné na: <<https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20200624STO81906/exploring-migration-causes-why-people-migrate>>.
- FOTAKI, M. 2014. Narcissistic elites are undermining the institutions created to promote public interest. In *London School of Economics*, 2014. [online] [cit. 2024-03-28] Dostupné na: <<https://blogs.lse.ac.uk/politicsandpolicy/narcissism-and-perversion-in-public-policy/>>.
- FREIRE-GONZÁLEZ, J. – VIVANCO, D. F. 2020. Pandemics and the environmental rebound effect: Reflections from COVID-19. In *Environmental and Resource Economics*, 2020. [online] [cit. 2024-03-29] Dostupné na: <www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7346853/>. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10640-020-00448-7>
- FRIEDMAN, T. L. 2016. *Thank You for Being Late. An Optimist's Guide to Thriving in the Age of Accelerations*. New York : Farrar, Straus and Giroux, 2016. 496 s. ISBN 978-0-374-71514-4.
- GOULARAS, G. P. – TURKAN, I. Z. 2018. *International Migration and Challenges in the Beginning of the Twenty-First Century*. Lanham : Lexington Books, 2018. 210. ISBN 978-1-4985-8602-3.
- HAAS, H. – CASTLES, S. – MILLER, M. J. 2019. *The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World*. London : Bloomsbury Publishing, 2019. 446 s. ISBN 978-1-35200-713-8.
- HERTOG, S. 2019. The future of migrant work in the GCC: Literature review and a research and policy agenda. In *Fifth Abu Dhabi Dialogue Ministerial Consultation*, 2019. [online] [cit. 2024-03-29] Dostupné na: <http://eprints.lse.ac.uk/102382/1/Hertog_future_of_migrant_work_in_GCC_published.pdf>.
- IOM. 2019. *Glossary on Migration*. Geneva : International Organization for Migration, 2019. 248 s. ISSN 1813-2278. [online] [cit. 2024-03-24] Dostupné na: <<https://publications.iom.int/books/international-migration-law-ndeg34-glossary-migration>>.
- IOM. 2024. World Migration Report 2022. In *International Organization for Migration*, 2024. [online] [cit. 2024-03-23] Dostupné na: <<https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/>>.
- KITIMBO, A. 2021. Mobile money and financial inclusion of migrants in sub-Saharan Africa. In *Research Handbook on International Migration and Digital Technology*. Cheltenham : Edward Elgar Publishing Limited, 2021. 464 s. ISBN 978-1-83910-061-1.
- LATONERO, M. – HIATT, K. – NAPOLITANO, A – CLERICETTI, G. – PENAGOS, M. 2019. Digital Identity in the Migration & Refugee Context: Italy Case Study. In *Coalizione Italiana Libertà e Diritti Civili*, 2019. [online] [cit. 2024-03-29] Dostupné na: <https://datasociety.net/wp-content/uploads/2019/04/DataSociety_DigitalIdentity.pdf>.
- MAULDIN, J. 2018. The age of change is coming, and these tech trends will drive economic growth. In *Forbes*, 2016. [online] [cit. 2024-03-28] Dostupné na: <www.forbes.com/sites/>

johnmauldin/2018/08/29/the-age-of-change-is-comingand-these-tech-trends-will-drive-the-next-decades-economic-growth/#6e78467131fd>.

- McAULIFFE, M. – BAULOZ, C. – KITIMBO, A. 2020. The challenge of real-time analysis: Making sense of the migration and mobility implications of COVID-19. In *Migration Policy Practice*, 2020, roč. 10, č. 2, s. 15-20. [online] [cit. 2024-03-28] Dostupné na: <<https://publications.iom.int/books/migration-policy-practice-vol-x-number-2-april-june-2020>>. DOI: <https://doi.org/10.4337/9781839100611.00008>
- McAULIFFE, M. – GOOSSENS, A. 2018. Regulating international migration in an era of increasing interconnectedness. In *Handbook on Migration and Globalization*, 2018, s. 86-104. Cheltenham : Edward Elgar Publishing Limited, 2018. 512 s. ISBN 978-1-78536-751-9.
- McAULIFFE, M. 2021. International migration and digital technology: An overview. In *Research Handbook on International Migration and Digital Technology*. Cheltenham : Edward Elgar Publishing Limited, 2021. 464 s. ISBN 978-1-83910-061-1.
- MENON, S. 2024. How great power competition has changed. In Brookings, 2024. [online] [cit. 2024-03-28] Dostupné na: <www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2015/05/04/how-great-power-competition-has-changed/>.
- NAGPAL, G. 2023. Digitalize or perish — a new norm in supply chains. In *Retail - From Economic Times*, 2023. [online] [cit. 2024-03-28] Dostupné na: <<https://retail.economictimes.indiatimes.com/blog/digitalize-or-perish-a-new-norm-in-supply-chains/98802451>>.
- NATALEGAWA, M. 2024. What have we learned from COVID-19's impacts on Australia, India and Indonesia? In *Perth USAsia Centre*, 2024. [online] [cit. 2024-03-28] Dostupné na: <<https://perthusasia.edu.au/blog/what-have-we-learned-from-covid-19%E2%80%99s-impacts-on-au>>.
- NAWYN, S. J. – GOLD, S. J. 2019. *Routledge International Handbook of Migration Studies*. Abingdon : Routledge, 2019. 654 s. ISBN 978-1-315-45827-4.
- NEWLAND, K. – McAULIFFE, M. – BAULOZ, C. 2019. Recent developments in the global governance of migration: An update to the World Migration Report 2018. In *World Migration Report 2020*, s. 342-375. ISBN 978-92-9068-789-4. DOI: <https://doi.org/10.1002/wom3.21>
- OLD. 2024. Migration. In *Oxford Learner's Dictionaries*, 2021. [online] [cit. 13-07-2023] Dostupné na internete: <<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/migration?q=migration>>.
- RAWNSLEY, A. 2018. Democracy is more fragile than many of us realised, but don't believe that it is doomed. In *The Guardian*, 2018. [online] [cit. 2024-03-28] Dostupné na: <www.theguardian.com/commentisfree/2018/jan/21/democracy-is-morefragile-than-many-of-us-realised-but-do-not-believe-that-it-is-doomed>.
- SANCHEZ, G. 2018. Critical perspectives on clandestine migration facilitation: An overview of migrant smuggling research. In *Journal on Migration and Human Security*, 2018, roč. 5, č. 1, s. 9-27. ISSN 1867-0202. [online] [cit. 2024-03-29] DOI: <https://doi.org/10.14240/jmhs.v5i1.72>
- SCHWAB, K. 2016. The Fourth Industrial Revolution: What it means, how to respond. In *World Economic Forum*, 2016. [online] [cit. 2024-03-28] Dostupné na:

- <www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrialrevolution-what-it-means-and-how-to-respond/>.
- SSSJ. 2021. Migrácia. In *Slovník súčasného slovenského jazyka*, 2021. [online] [cit. 2024-03-25] Dostupné na internete: <<https://sdu.sk/mBg>>.
- SSSJ. 2021. Migrant. In *Slovník súčasného slovenského jazyka*, 2005. [online] [cit. 13-07-2023] Dostupné na internete: <<https://sdu.sk/xGDK>>.
- UN. 1998. Recommendations on Statistics of International Migration. New York : *United Nation Department of Economic and Social Affairs*, 1998. 105 s. ISBN 92-1-161408-2. [online] [cit. 2024-03-25] Dostupné na: <https://unstats.un.org/unsd/publication/seriesm/seriesm_58rev1e.pdf>.
- UN. 2016. New York Declaration for Refugees and Migrants. In *United Nations*, 2016. [online] [cit. 2024-03-22] Dostupné na: <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_71_1.pdf>.
- UN. 2018. Global Compact on Refugees. In *United Nations Refugee Agency*, 2018. [online] [cit. 2024-03-29] Dostupné na: <<https://www.unhcr.org/about-unhcr/who-we-are/global-compact-refugees>>.
- UN. 2020a. International Migrant Stock. In *United Nations Population Division*, 2020. [online] [cit. 2024-03-23] Dostupné na: <<https://www.un.org/development/desa/pd/content/international-migrant-stock>>.
- UN. 2020b. Biodiversity in grave danger: What can be done in 2020? In *United Nations Environment Programme*, 2020. [online] [cit. 2024-03-29] Dostupné na: <www.unenvironment.org/news-and-stories/story/biodiversity-grave-danger-what-can-be-done-2020>.
- UN. 2020c. Letter from the Executive Director. Annual report. In *United Nations Environment Programme*, 2020. [online] [cit. 2024-03-29] Dostupné na: <www.unep.org/annualreport/2019/index.php>.
- UN. 2021. The Sustainable Development Goals Report 2021. In *United Nations*, 2021. [online] [cit. 2024-03-25] Dostupné na: <www.un.org/development/desa/pd/content/international-migrant-stock>.
- UN. 2024. Convention relating to the Status of Refugees. In *United Nations Human Rights – Office of the High Commissioner*, 2024. [online] [cit. 2024-03-26] Dostupné na: <<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-relating-status-refugees>>.
- Van DIJK, J. A. G. M. 2018. Digital Divide: Impact of Access. In *The International Encyclopedia of Media Effects*, 2017. [online] [cit. 2024-03-29] Dostupné na: <<https://doi.org/10.1002/9781118783764.wbieme0043>>.

plk. gšt. v. z. doc. Ing. Radoslav IVANČÍK, PhD. et PhD., MBA, MSc.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Sklabinská 1, 935 17 Bratislava
radoslav.ivancik@akademiapz.sk